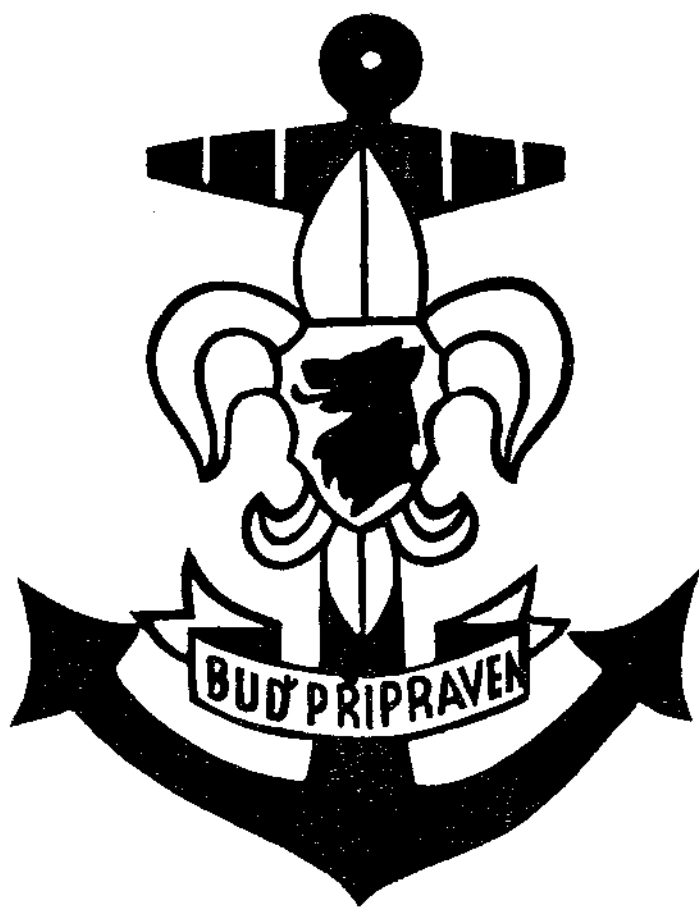

HLAVNÍ KAPITÁNÁT VODNÍCH SKAUTŮ

Kapitánská pošta

Ročník: **3**

Číslo: **6**

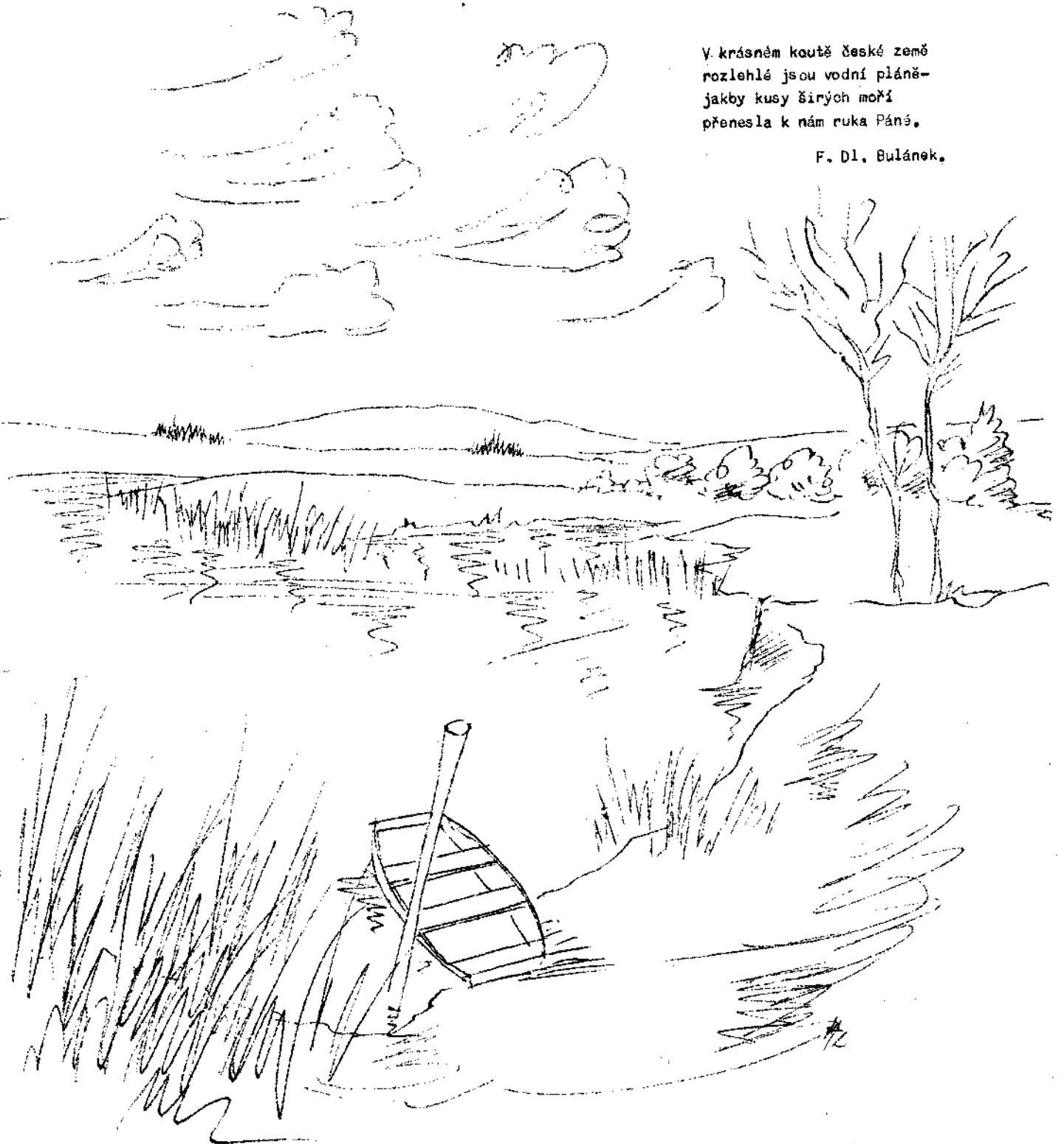
KAPITÁNSKÁ POŠTA

20. ledna 1948.

III.roč. č. 6

V krásném koutě české země
rozlehlé jsou vodní pláně—
jakby kusy širých moří
přenesla k nám ruka Páně.

F. Dl. Bulánek.

O Z N A M O V A T E L

Zapomeň na ránu, políček, slinu,
zapomeň urážky, zapomeň stínů,
v srdci měj slunce a lásku měj v krvi.
Ke smíru ruku vždy nabídní prvý!

Jiří Solan: "Půjde to!"

Hlavní kapitánát vodních skautů

a redakce Kapitánské pošty děkují tímto za všechna blahopřání k vánocům a novému roku, neboť pro velké jejich množství nemohou odpovídat jednotlivě.

Čestná listina sportovců 1947.

PLAVECTVÍ:

Muži:
100 m vol. zp.: Mařík /ČK/ 1:02,2 min.
400 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 5:09,7 min.
1.500 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 20:47,8 min.
100 m znak: Kovář /Slavia/ 1:12,5 min.
200 m prsa: Komadel /ŠK Piešťany/ 2:53,2 min.
4x200m vol. zp.: ČPK 10:04,4 min.
3x100m pol. št.: Slavia 3:30,5 min.
4x100m prsa: ŠPK Bratislava 5:17,3 min.
Skoky s prkna: Kacl /ČPK Praha/ 134,05 b.
Skoky s věž: Kacl /ČPK Praha/ 106,12 b.
Mužstva: Slavia 121 b.

Ženy:
100 m vol. zp.: Kubisová /ČPK Brno/ 1:19,3 min.
400 m vol. zp.: Bočvářovská /ČPK Brno/ 6:42,5 min.
100 m znak: Pišťálková /ČPK Brno/ 1:32,5 min.
200 m prsa: Prášilová /ČPK/ 3:11,4 min.
4x100 m vol. zp.: ČPK Brno 5:41,2 min.
4x100 m prsa: ČPK Brno 6:29,3 min.
3x100m pol. št.: ČPK Brno 4:30,5 min.
Skoky s prkna: Kačenová /Slavia/ 78,18 b.

Rekordy mužů:

50 m vol. zp.: Mařík /ČPK/ 26,5 vt.
100 m vol. zp.: Mařík /ČPK/ 59,5 vt.
300 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 3:41,0 min.
400 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 4:51,4 min.
800 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 10:56,0 min.
1000 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 13:47,3 min.
1500 m vol. zp.: Bartůšek /Sparta/ 20:18,7 min.
100 m znak: Kovář /Slavia/ 1:09,2 min.
50 m prsa: Linhart Vl. /APK/ 31,4 vt.
100 m prsa: Linhart J. /APK/ 1:09,1 min.
200 m prsa: Linhart J. /APK/ 2:40,0 min.
500 m prsa: Komadel /ŠK Piešťany/ 7:13,4 min.
4x100m prsa: APK /Štokán, Vacok, V. a J. Linhartové/ 5:04,2 min.
4x200 m prsa: APK /Soukup, Vacok, V. a J. Linhartové/ 11:41,7 min.
3x100 m pol. štaf.: Slavia 3:30,5 min.

Rekordy žen:
100 m prsa: Prášilová /ČPK Brno/ 1:28,3 min.
200 m prsa: Prášilová /ČPK Brno/ 3:02,4 min.
4x50 m prsa: ČPK Brno 2:50,3 min.

PLACHTĚNÍ:

Mistrovství olympijských jol:
Pavousek /Č. Yachtclub/ 246,14 b.

VESLAŘSTVÍ:

Skiff: Vrba /ČAC Roudnice/ 8:30 min.
Dvojskiff: Vrba a Vavřena /ČAC Roudnice/ 8:12,2 min.
Čtyřky bez korm.: ČVK Praha /Dr Roubík, Romováček, Schejbal, Vaněk/ 7:43,4 min.
Čtyřky s korm.: ČVK Praha /Díhožka, Ptáček, Moro, Kopáček, korm. Dvořák/ 7:35,2 min.
Osmy: ČVK Praha /Křížek, Romováček, Dr Roubík, Ing. Petříček, Mero, Kalaš, Hercyk, Vaněk, korm. Barták/ 6:47,0 min.

VODÁCTVÍ:

10 km švéd. kajak dvojic: Klíma-Limecký /VK Slavia/
10 km švéd. kajak: Vambura /KČT Olomouc/
10 km canoe dvojic: Karlík-Vyskočil /KVS/
10 km canoe jednotliv.: Čapek /KVS/
10 km kajak jednotliv.: Drobáček /KBK Bratislava/
10 km kajak dvojic: Banovič-Vyhnal /KVS Praha/
1 km kajak jednotliv.: Vambura /KČT Olomouc/
1 km kajak dvojic: Klíma-Limecký /VK Slavia/
1 km čtyřkajak: Slavia
1 km canoe jednotliv.: Holáček /KVS/
1 km canoe dvojic: Karlík-Vyskočil /KVS/
Slalom kajak senioři: Běvka /SKEP/
Slalom čtyřlben. mužstev: VSK Praha
Jízda na 25 km: Cihlář /VSK/

Skoky a věže: Kačenová /Slavia/ 60,57 b.
Družstva: ČPK Brno 196 b.

M. F.

Mezinárodní umístění sportovců:

31.8.47. Velařství: MISTROVSTVÍ EVROPY v Lucernu: II. místo ve čtyřkách bez kormidelníka, III. místo ve čtyřkách s kormidelníkem, IV. místo ve dvojskifu,

13.9.47. Plování: MISTROVSTVÍ EVROPY v Monáco: Kovář III. na 100 m znak, Bartůšek III. na 400 m vol. způsob a IV. na 1.500 m volný způsob. Štafeta 4x200 m čtvrtá.

M.F.

C O J E Š T Ě N E V Í Š

Sanders:

PROBLÉM VODÁCKÝCH VLČAT.

vyskytuje se u mne v rodině. Chlapec dorostl věku, ve kterém rodiče, mají-li sami představu o správných životních zásadách, hledí mu je poskytnouti v rámci daných možností. Jablko obvykle nepadá daleko od stromu. Pak příležitost dělá v tomto případě vodáka. Byl bych rád viděl, kdyby již dříve projevovál více zájmu o tělesnou zdatnost. Nejdříve v něm byl brzděn vývojem, růstem z dětských představ, a v kritické době prodělal nemoce tak jeho fyzickou zdatnost: vyčerpávající, že zde zájem nevznikl vůbec. Teprve letos po jaře, kdy zkusil lyžování v horách a rekonvalescenční pobyt s nepatrnou dávkou sportu upozornil ho na výhody tělesné zdatnosti, nenamítl nic proti slibu, že pojede s tátou do tábora a snažil se dobytí si právo na to. Před vysvědčením se skutečně se zájmem staral o to, jak dopadne, neboť jeho účast na táborevém pobytu byla krutým tátou podmíněna bezvadným vysvědčením. Na tábor jel. Cvičná družina, instruktoři a frekventanti a nakonec i táta zasvěcoval joj do tajů táboření. Záviděl jsem mu souhrn zážitků, které napoprve měl a v jaké dokonalé podobě. Prodělal řadu podniků a zúčastnil se nakonec i tří a půl denní cesty po Vltavě do Prahy. Fyzicky snad byl nepatrně přepnut, více duševními dojmy a snahou uplatnit se a hlavně letošním sluncem než skutečnou tělesnou námahou. Jeho stav však oalkový, ač dle zdání mámy zhubl, doznal zlepšení a teprve průběhem dalších dvou měsíců shledali jsme prospěch. Na svou výšku a stáří pohyboval se stále více jak 1 kg pod průměrnou vahou. Po návratu do školy najednou v několika týdnech dohonil svou váhu až na několik dk, zmohtněl a loňský nejedlík jí nyní slušně. Nejsm tak pošetilý, abych vše přičítal jeho čtrnáctidennímu pobytu na táboře. Prospěl mu však. Plán na příští rok nadiktoval si již sám. Pojede samozřejmě s oddílem vlčat, do kterého nyní vstoupil /Standova u 5/ na tábor a pak, pojede-li táta do ZVLŠ, s ním. Uvažoval jsem velmi o smečce, do níž jsem hodlal chlapce dát již dříve, téměř pšos rok. Považoval jsem za jasné, že vodácký činnovník měl by dáti hocha do vlčat vodních, ale přemýšlel jsem, jaký je vlastně rozdíl mezi vlčaty suchými a vodními a přišel v myšlení i v provádění na to, že žádný. Vodní se vyznačují tím, že se vyskytují místo ve středisku v přístavu a ssají různé vodácké znalosti se všejunáckými prvky.

Na otázku však, jsou-li tedy vodácká vlčata zapotřebí v hnutí, odpovídám ano. Středisko i přístav má svou tradici. Je dobře, když hoch, který se nerozhoduje sám, nýbrž se za něho rozhodují v útlém věku rodiče, má příležitost dostat se do oalku, který má oíl ve výchově vodácké se všemi žádnými doplňky tohoto sportu. A je správné rekrutuje-li svoje nováčky úplně od piky, od těch nejmenších. Co může dáti přístav vlčatů? Stejně tolik, jako středisko, avšak pohled, zvyk a dokonce jednou, dvakrát za rok příležitost sednout si za dozoru na pramíčku a dát se povozit, zavazuje budoucí junáky silněji, samozřejměji, než by se zdálo. Ostatně, kde je příležitost je zjištěno, že oddíly vodácké provádějí náborv nováčků stejně, namáhavě, jakó suché, a to, aby vodácká činnost byla nadstavbou junáctví, aby vodáky byli ti ze skautů, jimž již provozování suché nestačí fyzicky nebo programově, aby náborv byly omezeny věkem, fyzickou zdatností nebo čím, je pouhá theorie šodá.

Je ovšem žádoucnó, aby vedoucí vlčat v přístavech vlčat v přístavech byly osoby zodpovědné. Nikdy nesmí příležitost přestoupiti možnost viděti a sahnouti si na loď. Zvykati si na pach dehtu. Tělesně mohly by býti napáchány hnutí neúnosné škody. Byl bych nerad, aby vodácké nadšení zavedlo vůdce smeček do pokusů, na něž by mohli

hoši naučíkat v letech pozdějších.

Co ale starší vřata mohou neobyčejně dobře pěstovati již s ohledem na svoji budoucí vodáckou činnost, tak od deseti let hrani a plavání ve vodě, takže do oddílů přijdou již dokonalí, pohotiví a vyplavání nováčci, kteří zvláště při dnešním ubohém plaveckém průměru byli by vítaným přínosem, třeba by ještě nežrali plavecké kilometry.

Kdyby jen to bylo cílem výchovy vodáckých vřat, bylo by plně oprávněno jejich vyřadit.

Stok:

C O S E D Ě J E ?

Několik málo zpráv z širší canoistické veřejnosti mimoskautské bude jistě zajímat i nás skautské vodáky.

Světová organizace canoistická dosud zvaná krátce Y.C.C. změnila v roce 1946 jméno na Mezinárodní canoistická federace se zkratkou Y.C.F. V druhé polovině října 1947 se ocitla v určitém rozporu s výborem Olympijských her v Londýně ohledně zařazení určitých druhů závodů a lodí. Konečným jednáním po bojovém hlasování bylo rozhodnuto zařadit do olympijského programu 10 km canoe-single a vypustiti štafetu 4x500 m kajak švédský. Tímto zařazením se trochu vyrovnal nepoměr čísel kajakářských ku canoistickým ku prospěchu těchto našich závodníků v Londýně, protože musíme doufat, že v Londýně obnovíme svůj primát v této disciplíně trochu pošramocený na olympijských hrách v Berlíně a na posledním mistrovství světa ve Vaxholmu v roce 1938. Naše naděje v disciplínách canoistických jsou rozhodně větší než v disciplínách kajakářských. Ovšem vše záleží na našich reprezentantech. Do přípravného mužstva jmenoval Svaz 26 závodníků a 18 náhradníků. Konečné jmenování bude provedeno až po zkušenostech z jednotlivých jarních závodů. Olympijské závody se pojedou na Temži v Henley, kde bude též stanový tábor pro účastníky her. Všem našim reprezentantům vodáckým přejeme hodně úspěchů v Londýně a dešť zlatých medailí.

Československo bylo pověřeno pořádáním Mezinárodní jízdy v roce 1948. Tato jízda se pojedou koncem června a v červenci 1948 na trati Vyšší Brod-Praha. Účastníci jízdy budou též přítomni Vsesokolskému sluhu a na ukončení sjedou Váh z Lipovského Hrádku do Piešťan.

Uvážíme-li že průběh závodní sezony tuzemské bude pravděpodobně normální a k tomu přistoupí příprava na Olympijské hry a vlastní zájezd na ně a Mezinárodní jízda, musíme se obdivovati pracovnímu elánu Svazu canoistů ČSR.

Svaz, počínaje rokem 1947, vydává opět svůj vlastní časopis "Kano a kajak". Při srovnání s čísly předválečnými musíme litovati, že nedosahuje obsahu a formátu jejich výše. Přesto by neměl chyběti v žádném oddíle. Předplatné na 5 ročních čísel činí Kčs 15.— a předplatné přijímá Josef Růžička, Praha II, Příkopy 24, knihkupectví v pasáži Zivnobanky, Šekový úč. Páp v Praze č. 45332.

V O D Á C K Á T E C H N I K A

VODÁCKÉ DOPLŇKY KE STUPŇŮM JUNÁCKÉ ZDATNOSTI /pokračování/

I. stupeň, A čis. 5. /Stok/

V zájmu jednotného výcviku všech vodních skautů vydalo HKVS jednotné povely pro cvičení s pádly jednak na vodě, jednak na suchu. Jenom pro osvěžení paměti uvádíme zde jednotlivé povely: Připravte se, Pozor, vpřed, Vzd, Pohov, Pádla odložit, Stop, Kontra, K pozdravu pádla vztýč, Pozdrav zruš! Toto jsou povely na lodi a jako doplněk byly vydány též povely pro cvičení s pádly na suchu, které pouze ad informandum uvádíme: Pozor, K pozdravu pádla vztýč, Pozdrav zruš, Na rāmě pádla, K noze pádla spust, V ponos pádla, K noze pádla. Ovšem pouhá znalost těchto povelů nestačí a proto při zkouškách se přesvědčujte též prakticky, znají-li hoši

tyto cviky též provádět. Jednotlivé povely jakož i k nim příslušné cviky jsou podrobně popsány v sedmém a osmém čísle druhého ročníku Kapitánské pošty. Ohledně lodního názvosloví plavidel snažte se, aby hoši užívali vždy oficiálních termínů.

I. stupeň, A čís. 6. /Štok/

Zde vyžadujeme, aby každý vodní skaut věděl, co potřebuje k vylití vody z loď /vylejvák, houba, hadr/ co mu umožní vytažení převržené loď ke břehu /lano/ jak vylíváme plně zatopené loď, abychom se co nejvíce vystříhali jejich poškození. Dbejte aby vodák věděl tyto věci teoreticky dříve než je pozná prakticky, aby před započítím sám dbal mít všechny potřebné věci k záchraně na loď. Upozorňujeme opět na obsáhlý článek o záchraně převržených neb zatopených lodí, uveřejněných v druhém ročníku Kapitánské pošty, jehož obsah vlastně tvoří látku tohoto bodu.

I. stupeň, A čís. 7. /Štok/

Tento bod doplňků je vlastně věcí celého oddílu a hlavně výsledkem práce vedoucích oddílu. Celý oddíl v každém plně skautského hesla "Buď Připraven" musí stále býti v pohotovosti pro účinné zasáhnutí v protipovodňové službě, která se neomezuje pouze na dobu jarního tání, nýbrž musí býti organizována tak, aby mohla plně fungovati v každé době. Přírodní katastrofy nejsou nikdy předem časově určeny a proti oddíl musí býti v každém okamžiku připraven svou prací zasáhnutí v boji proti těmto katastrofám. Má-li oddíl plně vykonati svoji povinnost v této službě musí býti do ní zapojen každý jednotlivý jeho člen tak, aby dobře věděl, co má činiti v každé době a v každém jednotlivém případě, který se oddílu může naskytnouti v jeho sídle, na táboře, nebo na výletě. Této věci věnujte zvýšenou pozornost neboť se jedná o plnění skautského hesla a o plnění naší povinnosti vůči občanstvu a národu. Upozorňujeme na článek br. Příkryla v 1. a 2. roč. Kapitánské pošty.

I. stupeň, B čís. 1. /Vejava/

Co znamená pro cyklistu dobře seřízené kolo, co jsou pro pěšího junáka dobré boty a junácká hůl, tím je pro vodáka dobré pádlo a správně udržovaná loď. S lodí a pádlem stoupá a zaniká činnost vodního skauta. Proto musíme loď věnovati v prvé řadě největší a při tom nejdůkladnější pozornost.

Naše loď i pádlo budiž naší vizitkou. A proto musíme usilovati o to, aby naše vizitka byla častým používáním co nejméně znehodnocena. V případě nepotřeby naší vizitky dbáme na její správné uložení, abychom až přijde zase čas mohli ji k plné své spokojenosti použítí a konala nám platné služby co nejdéle.

Z technického hlediska bylo o opravách a udržování lodí již hodně řečeno, dost bylo a bude ještě řečeno a proto se dnes omezíme pouze na nejdůležitější fakta: loď musí být stále čistá. Drobné i minimální vady ihned napravujeme a vždy s příslušnou pečlivostí, která má nám být již vrozena. Nedopusťme, aby nám z nepatrných vad vznikly velké škody. Zásada: Chci-li dobře spraviti loď, nejprve ji dobře vyčistím a vysuším, pak teprve po náležitém zjištění celé vady přikročím k vlastní práci.

Při přepravě lodě dbáme na její bezpečnost. prudké otřesy pechopitelně vadí. Ukládáme-li loď k přezimování, vyhledáme si k tomu účelu místo chráněné před příjmy povětrnostními vlivy /ne však místo příliš suché/. Na toto místo uložíme loď řádně vyčištěnou a zajistíme ji nejméně na čtyřech bodech. Je samozřejmostí, že loď pokládáme vždy dnem vzhůru. Na jaře pak, vytáhneme-li loď ze zimního úkrytu, zase ji řádně vyčistíme načež můžeme přikročiti k provádění požadovaných úprav a oprav. Jedině na těchto předpokladech udržíme loď co nejdéle v provozu.

I. stupeň, B čís. 2 /Zach/

Ve stupních zdatnosti jsou předepsány: houba pádla a kotrče v trojici, samostatně, dále v dalších stupních výroba člunu. Účelem tohoto ustanovení jest seznámiti žačky s materiálem a nástroji. Přinutí je zajímati se o výrobu všech pro provoz junáckého vodáctví nutných potřeb. S dřevem má každý pořádný kluk s nožem své zkušenosti. Není však zrovna nejsnadnější dáti dřevu i s pomocí vhodného náradí potřebný tvar. Naučíme se tedy vládnouti pilou tak, aby šla tam, kde je zakreslem tužkou čára. Sekerou utneme při učení štěpínu zpravidla větší než máme původně v úmyslu. Práci s pořizem, dlátem, hoblíkem a ostatními nástroji učíme se postupně a záměrně. A až pojedete na loď s pádly a kotročí, vše stvořené prací rukou svých, poznáte, proč stupně zdatnosti říkají suše svůj předpis. S chutí do toho a půl je hotovo. Nedajte se odradit neposlušností materiálu,

je trpělivý.

Vybereme si vhodné dřevo. Pro každou práci hodí se nejlépe dobré dřevo rovnoleté, suché, bez suků, smrk, borovice, modřín, jedle. Prskyřičí prosycená dřeva modřínu a borovice jsou krásným materiálem, jsou však těžká. Ostatně hledání systému, pečlivém výběru materiálu a přípravě vlastní práce je kus kouzla dobrodružství a skautské zvědavosti. Shánějte zkušenosti vladní i cizí, žádný učený z nebe nespadl. Vlastní práci se zdokonalíte. Hleďte se učit soustavně a účelně. Výsledek práce musí odpovídat snaze, péči a nákladu, které vložíte do práce. Ať začínáte cokoliv, volte vzor a proveďte si nákres. Napodobte s počátku vyzkoušené předměty otrocky, později přijmete na vlastní nápady, které vám práci zpestří a konečně se vrátíte zpět k úplně jednoduchosti, spojené s účelnou krásou. Pádlo si dobře prohlédněte. Vyberte si vhodné prkno. O rozměrech bylo psáno jinde, ostatně pracujte dle vzoru svého oblíbeného pádla. Nepracujte rychle. Pracujte dle plánů, malé, snadno splnitelné úkoly. Nechtejte zvláště počátku práci sfouknout dohromady. Jen zkušeností zjistíte jak která práce dlouho trvá a jaký postup je správný. Na práci, pro níž se rozhodnete, myslíte, plánujte, uvažujte proč to tak a ne jinak. Naučte se přemýšletí ověřit účelech předmětu, který se odhodláte vyrábět a co vyžadujete od materiálu i zpracování. Na příklad kotvě i pádlo musí býti vyvážený a nesní se chvěti. Pro loď z prken je tvar dán materiálem a prostředky. Šrouby z prostředka osazované dovolí vám ohnout cokoliv prkno snadno. Pozor však na sílu šroubů, na předvrtání děr a pod. Stavebnici pečlivě připravenou sestavíte v několika hodinách. Kanoe i kajak stavíme na formě. Ta je však rozkládací tak, aby se dala vyjmout z hotové lodi nejjasně tedy se tří dílů. Ptejte se a dejte si poradit, zkušeným věřte. Fuky /mezery/ ve dně lodi musí být, poněvadž dřevo bobtná a raději je těmujeme. Nejsou však na lodích jemně pracovaných z impregnovaného materiálu. Jsme závislí na celé řadě předmětů, jež musíme kupovat zvláště nebo dát zhotovit na zakázku dle nákresu. Na vodě nosané koviny je vhodnější než železné. Povedla-li se práce, nešetříme na součástkách, je však škoda přepychových doplňků na krávy. Je toho tolik, že podrobný výčet všech pokynů, zkušeností a návodů zabralo by stohy papírů. Něco najdete v K.P., po různých příručkách, jejichž cenu naučíte se brzy rozeznávat a proto doporučuji si ji nejdříve přečíst než si ji koupíte.

Vše se dovíte nejlépe sami když něco uděláte a ono to poslouží tak jak má. Trpělivost, nástroj a materiál a pozorná práce splní podmínky stupně dříve, než se nadějete.

Dr K. Schäferna:

ŽIVOT V ŘECE.

Všechny řeky i veletoky začínají jako malé potůčky o nepatrném množství vody. Ale potůček se na své další cestě spojuje s jinými druhy a mohutní. Přibývá mu vody, koryto se prohlubuje, potok se proměňuje v řeku.

Řeka roste a mohutní dále. Její vzrůstající proudy se valí v hlubším a hlubším korytě, ale o menším spádu. I okolí má velký vliv na jakost vody v řece. Proto v různých úsecích řeky se mění také podmínky chemické a fyzikální. Ježto tyto podmínky mají rozhodující vliv na život rostlin i zvířat, bude se obraz ústrojeného života během toku řeky velmi značně měnit. V stejných životních podmínkách nalezneme vždy také stejné ústrojenec. Změní-li se podmínky, změní se i obraz života v úseku řeky.

V určitých úsecích řeky převládají jen zcela určití živočichové, na př. ryby. Proto rozdělujeme řeku na úseky neb pásma pojmenovaná podle ryb, které početně převládají v tom či onom oddíle.

ŘEKA PSTRUHOVÁ.

Prvý úsek řeky, navazující na potok, má pro život p struhů výborné podmínky, které jsou tu skoro stejné jako ve pstruhovém potoce. Řeka v těchto místech jest opravdu pstruha bohata a jmenuje ji úsekem či pásmem pstruhovým neb prostě řekou pstruhovou.

Vedle pstruhů obecných v našich řekách daří se výborně v pásmu pstruhovém z Ameriky do Evropy dovezeným /r. 1884/ pstruhům duhovým čili krátce zvaným duháčkám. Na bocích mají neobyčejně pěkný, široký pruh červené barvy, jenž se táhne od hlavy až k ocasu; podle něho můžeme poznati každého duháka. Chybějí jim však černé a červené vroubené tečky, které jsou tak významné pro pstruha obecného. Duháček roste daleko rychleji než obecný pstruh, neboť sebere v potoce i v řece vše, co jest živé.

Jinak je tu celá rybí družina, jak jsme i poznali ve pstruhovém potoce.

tyto cviky též provádět. Jednotlivé povely jakož i k nim příslušné cviky jsou podrobně popsány v sedmém a osmém čísle druhého ročníku Kapitánské pošty. Ohledně lodního názvosloví plavidel snažte se, aby hoši užívali vždy oficiálních termínů.

I. stupeň, A čís. 6, /Štok/

Zde vyžadujeme, aby každý vodní skaut věděl, co potřebuje k vylití vody z loď /vylejvák, houba, hadr/ co mu umožní vytažení převržené loď ke břehu /lano/ jak vylíváme plně zatopené loď, abychom se co nejvíce vystříhali jejich poškození. Dbejte aby vodák věděl tyto věci teoreticky dříve než je pozná prakticky, aby před započítím sám dbal mít všechny potřebné věci k záchraně na loď. Upozorňujeme opět na obsáhlý článek o záchraně převržených neb zatopených lodí, uveřejněných v druhém ročníku Kapitánské pošty, jehož obsah vlastně tvoří látku tohoto bodu.

I. stupeň, A čís. 7. /Štok/

Tento bod doplňků je vlastně věcí celého oddílu a hlavně výsledkem práce vedoucích oddílu. Celý oddíl v rájmu plně skautského hesla "Buď Připraven" musí stále býti v pohotovosti pro účinné zasáhnutí v protipovodňové službě, která se neomezuje pouze na dobu jarního tání, nýbrž musí býti organizována tak, aby mohla plně fungovati v každé době. Přírodní katastrofy nejsou nikdy předem časově určeny a proto oddíl musí býti v každém okamžiku připraven svou prací zasáhnutí v boji proti těmto katastrofám. Má-li oddíl plně vykonati svoji povinnost v této službě musí býti do ní zapojen každý jednotlivý jeho člen tak, aby dobře věděl, co má činiti v každé době a v každém jednotlivém případě, který se oddílu může naskytnouti v jeho sídle, na táboře, nebo na výletě. Těto věci věnujte zvýšenou pozornost neboť se jedná o plnění skautského hesla a o plnění naší povinnosti vůči občanstvu a národu. Upozorňujeme na článek br. Příkryla v 1. a 2. roč. Kapitánské pošty.

I. stupeň, B čís. 1. /Vejava/

Co znamená pro cyklistu dobře seřízené kolo, co jsou pro pěšího junáka dobré boty a junácká hůl, tím je pro vodáka dobré pádlo a správně uřízovaná loď. S lodí a pádlem stoupá a zaniká činnost vodního skauta. Proto musíme loď věnovati v první řadě největší a při tom nejdůkladnější pozornost.

Naše loď i pádlo budiž naší vizitkou. A proto musíme usilovati o to, aby naše vizitka byla častým používáním co nejméně znehodnocena. V případě nepotřeby naší vizitky dbáme na její správné uložení, abychom až přijde zase čas mohli ji k plné své spokojenosti použítí a konala nám platné služby co nejdéle.

Z technického hlediska bylo o opravách a udržování lodí již hodně řečeno, dost bylo a bude ještě řečeno a proto se dnes omezíme pouze na nejdůležitější fakta: loď musí být stále čistá. Drobné i minimální vady ihned napravujeme a vždy s příslušnou pečlivostí, která má nám být již vrozena. Nedopusťme, aby nám z nepatrných vad vznikly velké škody. Zásada: Chci-li dobře spraviti loď, nejprve ji dobře vyčistím a vysuším, pak teprve po náležitém zjištění celé vady přikročím k vlastní práci.

Při přepravě lodě dbáme na její bezpečnost. prudké otřesy pechopitelně vadí. Ukládáme-li loď k prezimování, vyhledáme si k tomu účelu místo chráněné před příjmy povětrnostními vlivy /ne však místo příliš suché/. Na toto místo uložíme loď řádně vyčištěnou a zajistíme ji nejméně na čtyřech bodech. Je samozřejmostí, že loď pokládáme vždy dnem vzhůru. Na jaře pak, vytáhneme-li loď ze zimního úkrytu, zase ji řádně vyčistíme načež můžeme přikročiti k provádění požadovaných úprav a oprav. Jedině na těchto předpokladech udržíme loď co nejdéle v provozu.

I. stupeň, B čís. 2 /Zach/

Ve stupních zdatnosti jsou předepsány: výroba pádla a kotrče v trojici, samostatně, dále v dalších stupních výroba člunu. Účelem tohoto ustanovení jest seznámiti tuňky s materiálem a nástroji. Přinutit je zajímatí se o výrobu všech pro provoz junáckého vodáctví nutných předmětů. S dřevem má každý pořádný kluk s nožem své zkušenosti. Není však zrovna nejsnadnější dáti dřevu i s pomocí vhodného náradí potřebný tvar. Naučíme se tedy vládnouti pilou tak, aby šla tam, kde je zakreslena tužkou čára. Sekerou utneme při učení štěpínu spravidla větší než máme původně v úmyslu. Práci s peřizem, dlátem, hoblíkem a ostatními nástroji učíme se postupně a záměrně. A až pojedete na loď s pádly a kotroči, vše stvořené prací rukou svých, poznáte, proč stupně zdatnosti říkají suše svůj předpis. S chutí do toho a půl je hotovo. Nedejte se odradit neposlušností materiálu,

je trpělivý.

Vybereme si vhodné dřevo. Pro každou práci hodí se nejlépe dobré dřevo rovnoleté, suché, bez suků, smrk, borovice, modřín, jedle. Pryskyřičí prosycená dřeva modřínu a borovice jsou krásným materiálem, jsou však těžká. Ostatně hledání systému a pečlivém výběru materiálu a přípravě vlastní práce je kus kouzla dobrodružství a skautské zvědavosti. Shánějte zkušenosti vladní i cizí, žádný učený z nebe nespadl. Vlastní práci se zdokonalíte. Hleďte se učit soustavně a účelně. Výsledek práce musí odpovídat snaze, péči a nákladu, které vložíte do práce. Ať začínáte cokoliv, volte vzor a proveďte si nákres. Napodobte s počátku vyzkoušené předměty otrocky, později přijmete na vlastní nápady, které vám práci zpestří a konečně se vrátíte zpět k úplně jednoduchosti, spojené s účelnou krásou. Pádlo si dobře prohlédněte. Vyberte si vhodné prkno. O rozměrech bylo psáno jinde, ostatně pracujte dle vzoru svého oblíbeného pádla. Nepracujte rychle. Pracujte dle plánu, malé, snadno splnitelné úkoly. Nechtějte zvláště s počátku, práci sfouknout dohromady. Jen zkušeností zjistíte jak která práce dlouho trvá a jaký postup je správný. Na práci, pro níž se rozhodnete, myslíte, plánujte, uvažujte proč to tak a ne jinak. Naučte se přemýšletí o všech účelch předmětu, který se odhodláte vyrábět a co vyžadujete od materiálu i zpracování. Na příklad kotvě i pádlo musí být vyvážený a nesní se chvěti. Pro loď z prken je tvar dle materiálu a prostředky. Šrouby z prostředka osazované dovolí vám ohnout soulové prkno snadno. Pozor však na sílu šroubů, na předvrtání děr a pod. Stavebnici pečlivě připravenou sestavíte v několika hodinách. Kanoi i kajak stavíme na formě. Ta je však rozkládací tak, aby se dala vyjmout z hotové lodi nejméně tedy se tří dílů. Ptejte se a dejte si poradit, zkušeným věřte. Fuky /mezery/ ve dně lodi musí být, poněvadž dřevo bobtná a raději je tímujeme. Nejsou však na lodích jevně pracovaných z impregnovaného materiálu. Jsme závislí na celé řadě předmětů, jež musíme kupovat zvláště nebo dát zhotovit na zakázku dle nákresu. Na vodě mosazné kování je vhodnější než železné. Povedla-li se práce, nešetříme na součástkách, je však škoda přepychových doplňků na krávy. Je toho tolik, že podrobný výčet všech pokynů, zkušeností a návodů zabralo by stohy papírů. Něco najdete v K.P., po různých příručkách, jejichž cenu naučíte se brzy rozeznávat a proto doporučuji si ji nejdříve přečíst než si ji koupíte.

Vše se dovíte nejlépe sami když něco uděláte a ono to poslouží tak jak má. Trpělivost, nástroj a materiál a pozorná práce splní podmínky stupně dříve, než se nadějete.

Dr K. Schäferna:

ŽIVOT V ŘECE.

Všechny řeky i velcoky začínají jako malé potůčky o nepatrném množství vody. Ale potůček se na své další cestě spojuje s jinými druhy a mohutní. Přibývá mu vody, koryto se prohlubuje, potok se proměňuje v řeku.

Řeka roste a mohutní dále. Její vzrůstající proudy se valí v hlubším a hlubším korytě, ale o menším spádu. I okolí má velký vliv na jakost vody v řece. Proto v různých úsecích řeky se mění také podmínky chemické a fyzikální. Ježte tyto podmínky mají rozhodující vliv na život rostlin i zvířat, bude se obraz ústrojeného života během toku řeky velmi značně měnit. V stejných životních podmínkách nalezneme vždy také stejné ústrojence. Změní-li se podmínky, změní se i obraz života v úseku řeky.

V určitých úsecích řeky převládají jen zcela určití živočichové, na př. ryby. Proto rozdělujeme řeku na úseky neb pásma pojmenovaná podle ryb, které početně převládají v tom či onom oddíle.

ŘEKA PSTRUHOVÁ.

Prvý úsek řeky, navazující na potok, má pro život p struhů výborné podmínky, které jsou tu skoro stejné jako ve pstruhovém potoce. Řeka v těchto místech jest opravdu pstruha bohata a jmenuje ji úsekem či pásmem pstruhovým neb prostě řekou pstruhovou.

Vedle pstruhů obecných v našich řekách daří se výborně v pásmu pstruhovém z Ameriky do Evropy dovezeným /r. 1884/ pstruhům duhovým čili krátce zvaným duháčkám. Na bocích mají neobyčejně pěkný, široký pruh červené barvy, jenž se táhne od hlavy až k ocasu; podle něho můžeme poznati každého duháčka. Chybějí jim však černé a červené vroubené tečky, které jsou tak význačné pro pstruha obecného. Duháček roste daleko rychleji než obecný pstruh, neboť sebere v potoce i v řece vše, co jest živé.

Jinak je tu celá rybí družina, jak jsme i poznali ve pstruhovém potoce.

VELIKÝ CESTOVATEL.

Losos obecný

Vytrvalým cestovatelem mezi rybami je losos obecný. Když dospěje v moři, jest puze neodolatelnou touhou dostati se na místa svého zrození, aby tam na hladí nové jikry. A tak krásně stříbřitě zbarvený losos až 1 m dlouhý a 7-15 kg těžký opouští bohatě pokrytý stůl moře a dává se na dlouhou pouť do řek, v nichž vystoupí až do jejich nejhořejších úseků, do pásma pstruhového. Do řek vstupuje v největším množství na Podzim a v zimě. U Hamburku na př. vplouvá do Labe v prosinci a v lednu. Podle různých podnebních podmínek dorazí k nám to Čechaněkdy již v březnu. Nejdříve k nám přišedší lososové jsou největší. Druhý veliký tah lososů jest v květnu a v červnu; v těchto měsících k nám přicházející lososové nejsou již tak velcí jako za jarního tahu. Nejmenší lososové, a to nejvíce samečkové, přijdou až na podzim. Lososové přišli do řek z moře zčerní svůj šat. Jejich nádherná stříbrná barva se změnila v barvy temnější, ale přece jen jsou naši poutníci ve ve svém svatebním šatě velmi nádherní. Dospělí samci vyznačují se velkým hákem, v němž jest prodloužena dolní čelist.

Přepážky překonávají lososi dovedným skokem, provedeným obrovskou silou. Pomyslíme-li na nejhrůznější překážky, které musí losos, putující ze Severního moře na Šumavu, překonat, seznáme, že musí se dostati nejen přes vysoká široká jezra, ale že také bylo mu zmocni nejhrůznější zdymadla a komorová plavidla i jiné překážky. Skoky, které při tom losos koná, bývají až 7 metrů dlouhé a 4 metry vysoké.

Že ovšem ani tento rozsah skoků nestačí k tomu, aby úplně zdolali překážky, jest nepochybné. Vždyť nové stavby vodní jsou tak rozsáhlé! Proto lososi leckdy zaplatí svou odvahu životem.

Při putování a pobývání lososů v sladké vodě se dějí s nimi velmi značné změny. Jikry lososů, přicházejících nedávno z moře, jsou ještě malé, ale do doby tření dorostou velikosti většího hrachového zrna o průměru 5 - 7 mm. A z čeho vytvoří se ony velké zásoby vajec, když dospělá lososí jikrnačka má 10.000, ano až 40.000? Vždyť je známo, že losos, vytáhnuv z moře, nepřijímá žádné nebo téměř žádné potraviny. Stavivo na vytvoření jiker i mlíčků si nese losos s sebou v bohaté zásobě tuků jak podkožního tak i ve svalcích. Bylo zjištěno, že dokonce po strávení tuku ve svalcích začne u lososa přeměna svalů, které mění svou hmotu na stavivo jiker a mlíčků. Lososové po vytvoření jsou velmi vyhublí a hodí se na ně opravdu naše české "kost a kůže". Bývají zvaní tuláky.

Lososové se trou někdy od konce října do ledna na místech velmi málkách v řekách a potocích, ale vždycky ve vodním proudu. Právě tak jako jikrnačky pstruhů také i jikrnačky lososů bijí mocnými údery a státní těla do dna plochou svého ocasu. Tím rozvíří kameny a štěrky, jež jest nejoblíbenějším prostředím pro troucí se lososy. Rozvířený tento materiál jest unášen po proudu a podle své tíže se zase usazuje poblíže troucí se samičky. Při stazích svalů břišních vytlačuje ze sebe též samička trochu jiker, které jsou pestríkovsky mlíčkům blízkého samečka-mlíčka. Po prvním vytření jiker následuje krátká přestávka, načež se celý pochod opakuje. Podle velikosti jikrnačky řídí se též doba trvání tření.

Proto také velké jikrnačky vyhloubí rozsáklé důlky, ježichž obsah jest s jikrami nanesen do velikých věžovitých útvarů - trdel. Jikry se líhnou velmi pozdě. Záleží vždycky na teplotě vody, omývající jikry; v teplejší vodě se líhnou dříve než ve vodě studené. Znameritý znalec lososího života, profesor Frič napsal, že z jiker se líhnou teprve v květnu mladé rybky se žlutkovým váčkem na břišku.

Po strávení žlutkového váčku se živý drobným hmyzem z vody. Do konce prvního roku života, v němž se vylíhli, dosáhnou u nás mladí lososkové, zvaní strdlata či strdlíce, 14 cm délky. Ve třetím roce svého života táhnou strdlíce do moře. Tam teprve začínají pro ně pravé hody. Hojná potrava přivodí neobyčejně rychlý vzrůst, takže se již po dvou letech vracejí k nám jako kusy 6-12 kg těžké.

Růst jeví se velmi dobře na jejich šupinách. Šupiny rybí, jež jsou rohovité desky zarostlé do kožních vaků, stále přirůstají na spodní ploše i na okraji a nově přirostlý okraj se jeví jako proužek na obvodě šupiny. Má-li ryba dosti potravy, přirůstají jí široké proužky na okraji, naproti tomu při sporé potravě neb jejím nedostatku vznikají jen proužky úské. Vytvořují se tedy obrazy, které velmi připomínají tak zvaná léta na průřezu kmenů stromových.

Co platí o širších a užších proužcích na šupinách lososa, to platí též o šupinách jiných našich ryb sladkovodních, ano o šupinách ryb vůbec. Ryby mají tedy vždy na šupinách zcela zřetelně vyznačeno, kolik prožily teplých a kolik studených ročních období. Na šupině lososí jest též vyznačena doba tření. V této době se totiž šupina velmi značně opotřebuje, otírajíc se zejména na svém okraji jak při cestě tak při tření samém. Proto můžeme ze šupiny vyčísti, zda losos se přichází třít do řeky či potoka po prvé, či zda se již jednou nebo vícekrátě třel. Je jisto, že lososi, sešli po tření, tak zvaní "tuláci", velmi často zahynou a nevrátí se již do moře. Ale studiem šupin nejrůznějších lososů na nejrůznějších místech přece se zjistilo, že někdy přece se dostanou i sešli lososi do moře a tam se zase zotaví tak, že po nějaké době jdou se opět třít do sladké vody. To se může opakovati několikrátě za sebou.

ZNÁMKOVACÍ METODA.

Snad se zdá, že je těžko zjistiti, jaké době roční odpovídají úzké a jaké době široké proužky na šupinách ryb. Zjistilo se to pokusem. Ryby určité délky a stáří bývají opatřeny známkami, na př. na způsob spinacích špendlíků, jež mají určité číslo. K číslu si ve svém zápisu poznamenáme délku, váhu a stáří vypouštěné ryby. Takto označovaných ryb se vypustí veliké množství do volné vody sladké nebo do moře, a jsou-li znova chyčeny, můžeme zjistiti měření a vážení, oč přirostly od doby vypuštění i jaké změny nastaly na jejich šupinách. Aby se tyto ryby dostaly zase od rybářů k prozkoumání, bývá stanovena za každou chyčenou a značkovanou rybu zvláštní odměna.

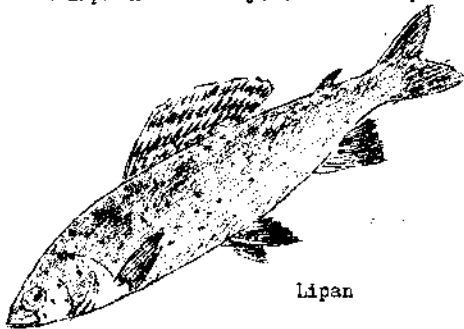
KOMPAS RYB.

Uvažujeme-li o dlouhých a nesnadných poutích různých ryb, jako jsme to poznali právě u lososů, kteří jistě své tažby konají nejen ve dne, nýbrž i v noci, v čisté i zkalené vodě, poznáme, že je nevede jenem zrak, ač jinač dobře víme, že ryba, spatřivší člověka na břehu, před ním prohá. Ve zkalené vodě a za tmy zvláštní hmatové orgány v kůži umožňují rybě poznávati nejjemnější změny v proudu a podle toho se řídit. Že se ryba skutečně zcela určitým způsobem staví k proudu, víme také z obecně známého úkazu, že ryba vždycky se staví ve vodě proti proudu. Hmatové orgány, nervová zakončení, má pohrouženy do ryh neb kanálek v kůži. Jsou to uzavřené kanálky, souvisí ještě postranními kanálky se zevnějškem. Na povrchu se tyto kanálky jeví jako čáry na kůži. Nejvíce jest jich na hlavě, ale nejvýznačnější jest čára na bocích, kterou jmenujeme proto postranní čarou. U hladkých, šupinami nekrytých ryb bývá tato čára někdy rozvětvena. Tam, kde šupiny kryjí rybí tělo, jsou šupiny v místech postranní čáry proděravělé a v otvorech jejich vyúsťují větve postranní čáry.

Jak působí postranní čára? Fluje-li ryba v prostředí, kde je před ní nějaký pevný předmět, tu vlny, způsobované pohybem ryby, odrážejí se od něho zpět k rybě a ryba je vnímavá nervovými konečky v postranní čáře i poznává podle odražených a vracejících se vln přítomnost pevného tělesa v okolí a může se mu podle potřeby vyhnouti neb tuto překážku zdolat.

PÁSMO LIPANOVÉ.

Pásmo lipanové, přiléhající se těsně k pstruhové řece, vyznačuje se vedle míst s prudkým tokem a proto dnem vypraným, dnem šterkovitým také místy velmi mírného toku, jehož dno má již bahnitě usazeniny. Proto k pstruhům a lipanům tuto žijícím se nově přidružují některé kaprovité ryby, kterých jsme v hořejších tocích dosud nepoznali, jako zvláště parma a tloušť, dále mník a štika a v oblasti Dunaje ostroretka a hlavatka. Zato pstruhů již v této lipanové oblasti ubývá, neboť letní teploty její bývají velmi vysoké, ačkoliv jarní vody, přinášenější z blízkých vysokých pásem vodu z tajícího sněhu, jsou neobyčejně studené. Jest tu tedy značné tepelné kolísání.

Lipan

Podíváme se blíže na vůdce tohoto pásma lipana či lipena. Lipan jest krásná ryba lososovitá, vyznačena neobyčejně velkou hřbetní ploutví. Tak rozsáhlé hřbetní ploutve nemá žádná jiná lososovitá ryba. Sameček má tuto ploutev v době tření velmi pestrou, a to pěkně nafialovělou s červenou skvrnou. Šupiny lipana jsou srovnány v řadách a temná, zelenavě hnědá barva přechází na bříse v barvu stříbritou, u hřbetu jsou větší či menší tmavé skvrny. Tlamu má lipan velmi ma-

VELIKÝ CESTOVATEL.

Vytrvalým cestovatelem mezi rybami je losos obecný. Když dospěje v moři, jest puze neodolatelnou touhou dostati se na místa svého zrození, aby tam na lodi nové jikry. A tak krásně stříbřitě zbarvený losos až 1 m dlouhý a 7-15 kg těžký opouští bohatě pokrytý stůl moře a dává se na dlouhou pouť do řek, v nichž vystoupí až do jejich nejhořejších úseků, do pásma pstruhového. Do řek vstupuje v největším množství na podzim a v zimě. U Hamburku na př. vplouví do Labe v prosinci a v lednu. Podle různých podnebních podmínek dorazí k nám do Čech někdy již v březnu. Nejříve k nám přišedší lososové jsou největší. Druhý veliký tah lososů jest v květnu a v červnu; v těchto měsících k nám přicházející lososové nejsou již tak velcí jako za jarního tahu. Nejmenší lososové, a to nejvíce samečkové, přijdou až na podzim.

Losos obecný

Lososové přišli do řek z moře změní svůj šat. Jejich nádherná stříbrná barva se změní v barvy temnější, ale přece jen jsou naši poutníci ve ve svém svatebním šatě velmi nádherní. Dospělí samci vyznačují se velkými háky, v něž jest prodloužena dolní čelist.

Přepážky překonávají lososi dovedným skokem, provedeným obrovskou silou. Pomysleli-li na nejtrněnější překážky, které musí losos, putující ze Severního moře na Šumavu, překonati, seznáme, že musil se dostati nejen přes vysoká široká jezva, ale že také bylo mu zmoci nejtrněnější zdymadla a komorová plavidla i jiné překážky. Skoky, které při tom losos koná, bývají až 7 metrů dlouhé a 4 metry vysoké.

Že ovšem ani tento rozsah skoků nestačí k tomu, aby úplně zdolali překážky, jest nepochybné. Vždyť nové stavby vodní jsou tak rozsáhlé! Proto lososi leckdy zaplatí svou odvahu životem.

Při putování a pobývání lososů v sladké vodě se dějí s nimi velmi značné změny. Jikry lososů, přicházejících nedávno z moře, jsou ještě malé, ale do doby tření dorostou velikosti většího hrachového zrna o průměru 5 - 7 mm. A z čeho vytvoří se ony velké zásoby vajec, když dospělá lososí jikrnačka má 10.000, ano až 40.000? Vždyť je známo, že losos, vytěhnuv z moře, nepřijímá žádné nebo téměř žádné potraviny. Stavivo na vytvoření jiker i mlíčí si nese losos s sebou v bohaté zásobě tuku jak podkožního tak i ve svalcích. Bylo zjištěno, že dokonce po strávení tuku ve svalcích začne u lososa přeměna svalů, které mění svou hmotu na stavivo jiker a mlíčí. Lososové po vytvoření jsou velmi vyhublí a hodí se na ně opravdu naše české "kost a kůže". Bývají zvaní tuláky.

Lososové se trou někdy od konce října do ledna na místech velmi mělkých v řekách a potocích, ale vždycky ve vodním proudu. Právě tak jako jikrnačky pstruhů také i jikrnačky lososů bijí mocnými údery a staly těla do dna plochou svého ocasu. Tím rozvíří kameny a štěrky, jenž jest nejoblíbenějším prostředím pro troucí se lososy. Rozvířený tento materiál jest unášen po proudu a podle své tíže se zase usazuje poblíže troucí se samičky. Při stazích svalů břišních vytlačuje ze sebe též samička trochu jiker, které jsou postříkovány mlíčím blízkého samečka-mlíčáka. Po prvním vytření jiker následuje krátká přestávka, načež se celý pochod opakuje. Podle velikosti jikrnačky řídí se též doba trvání tření.

Proto také velké jikrnačky vyhloubí rozsáhlé důlky, je jejich obsah jest s jikrami nanesen do velikých věžovitých útvarů - trdel. Jikry se líhnou velmi pozdě. Záleží vždycky na teplotě vody, onývající jikry; v teplejší vodě se líhnou dříve než ve vodě studené. Znameritý znalec lososího života, profesor Frič napsal, že z jiker se líhnou teprve v květnu mladé rybky se žloutkovým vajíčkem na bříšku.

Pa strávení žloutkového vajíčka se živý drobným hmyzem z vody. Do konce prvního roku života, v němž se vylíhli, dosáhnou u nás mladí lososkové, zvaní strdlata či strdlíce, 14 cm délky. Ve třetím roce svého života táhnou strdlíce do moře. Tam teprve začínají pro ně pravé hody. Hojná potrava přivodí neobyčejně rychlý vzrůst, takže se již po dvou letech vrací k nám jako kusy 6-12 kg těžké.

Růst jeví se velmi dobře na jejich šupinách. Šupiny rybí, jež jsou rohovitě desky zarostlé do kožních vaků, stále přirůstají na spodní ploše i na okraji a nově přirostlý okraj se jeví jako proužek na obvodě šupiny. Má-li ryba dosti potravy, přirůstají jí široké proužky na okraji, naproti tomu při sporé potravě neb jejím nedostatku vznikají jen proužky úzké. Vytvořují se tedy obrazy, které velmi připomínají tak zvaná léta na průřezu kmenů stromových.

Co platí o širších a užších proužcích na šupinách lososa, to platí též o šupinách jiných našich ryb sladkovodních, ano o šupinách ryb vůbec. Ryby mají tedy vždy na šupinách zcela zřetelně vyznačeno, kolik prožily teplých a kolik studených ročních období. Na šupině lososí jest též vyznačena doba tření. V této době se totiž šupina velmi značně opotřebuje, otírajíc se zejména na svém okraji jak při cestě tak při tření samém. Proto můžeme ze šupiny vyčísti, zda losos se přichází třít do řeky či potoka po prvé, či zda se již jednou nebo vícekrátě třel. Je jisto, že lososi, sešli po tření, tak zvaní "tuláci", velmi často zahynou a nevrátí se již do moře. Ale studiem šupin nejružnějších lososů na nejružnějších místech přece se zjistilo, že někdy přece se dostanou i sešli lososi do moře a tam se zase zotaví tak, že po nějaké době jdou se opět třít do sladké vody. To se může opakovati několikrát za sebou.

ZNÁMKOVACÍ METODA.

Snad se zdá, že je těžko zjistiti, jaké době roční odpovídají úzké a jaké době široké proužky na šupinách ryb. Zjistilo se to pokusem. Ryby určité délky a stáří bývají opatřeny známkami, na př. na způsob spinacích špendlíků, jež mají určité číslo. K číslu si ve svém zápisu poznamenáme délku, váhu a stáří vypouštěné ryby. Takto oznámkovaných ryb se vypustí velké množství do volné vody sladké nebo do moře, a jsou-li zneva chyčeny, můžeme zjistiti měřením a vážením, oč přirostly od doby vypuštění i jaké změny nastaly na jejich šupinách. Aby se tyto ryby dostaly zase od rybářů k prozkoumání, bývá stanovena za každou chyčnou známkovanou rybu zvláštní odměna.

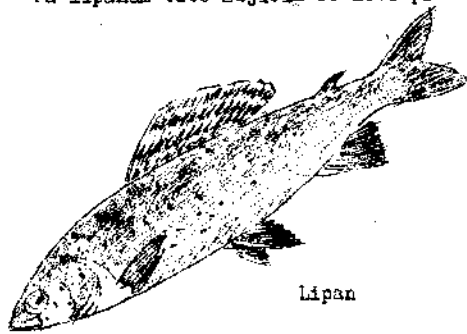
KOMPAS RYB.

Uvažujeme-li o dlouhých a nesnadných poutích různých ryb, jako jsme to poznali právě u lososů, kteří jistě své tahy konají nejen ve dne, nýbrž i v noci, v čisté i zkalené vodě, poznáme, že je nevede jenem zrak, ač jinak dobře víme, že ryba, spatřivši člověka na břehu, před ním prochá. Ve zkalené vodě a za tmy zvláštní hmatové orgány v kůži umožňují rybě poznávati nejjemnější změny v proudu a podle toho se řídit. Že se ryba skutečně zcela určitým způsobem staví k proudu, víme také z obecně známého úkazu, že ryba vždycky se staví ve vodě proti proudu. Hmatové orgány, nervová zakončení, má pohrouženy do rýh neb kanálek v kůži. Jsou to uzavřené kanálky, souvisí ještě postranními kanálky se zevnějškem. Na povrchu se tyto kanálky jeví jako čáry na kůži. Nejvíce jest jich na hlavě, ale nejvýznačnější jest čára na bocích, kterou jmenujeme proto postranní čarou. U hladkých, šupinami nekrytých ryb bývá tato čára někdy rozvětvena. Tam, kde šupiny kryjí rybí tělo, jsou šupiny v místech postranní čáry proděravělé a v otvorech jejich vyúsťují větve postranní čáry.

Jak působí postranní čára? Pluje-li ryba v prostředí, kde je před ní nějaký pevný předmět, tu vlny, způsobované pohybem ryby, odrazejí se od něho zpět k rybě a ryba je vnímavá nervovými konečky v postranní čáře i poznává podle odražených a vracejících se vln přítomnost pevného tělesa v okolí a může se mu podle potřeby vyhnouti neb tuto překážku zdolat.

PÁSMO LIPANOVÉ.

Pásmo lipanové, připínající se těsně k pstruhové řece, vyznačuje se vedle míst s prudkým tokem a proto dnem vypraným, dnem šterkovitým také místy velmi mírného toku, jehož dno má již bahnitě usazeniny. Proto k pstruhům sa lipanům tuto žijícím se nově přidružují některé kaprovité ryby, kterých jsme v hořejších tocích dosud nepoznali, jako zvláště parma a tloušť, dále mník a štika a v oblasti Dunaje ostroretka a hlavatka. Zato pstruhů již v této lipanové oblasti ubývá,

Lipan

neboť letní teploty její bývají velmi vysoké, ačkoliv jarní vody, přinášené jí z blízkých vysokých pásem vodu z tajícího sněhu, jsou neobyčejně studené. Jest tu tedy značné tepelné kolísání. Podíváme se bliže na vůdce tohoto pásma lipana či lipena. Lipan jest krásná ryba lososovitá, vyznačená neobyčejně velkou hřbetní ploutví. Tak rozsáhlé hřbetní ploutve nemá žádná jiná lososovitá ryba. Sameček má tuto ploutev v době tření velmi pestrou, a to pěkně nafialovělou s červenou skvrnou. Šupiny lipana jsou srovnány v řadách a temná, zelenavě hnědá barva přechází na břiše v barvu stříbritou, u hřbetu jsou větší či menší tmavé skvrny. Tlamu má lipan velmi ma-

lou a jest proto odkázán na drobnou zvířenu dna i na živočichy spadlé na vodu. Ovšem nepohrdne ani jikrami jiných ryb, čímž se stává škodlivým jikrám pstruhů i lososů. Obývá jen vody hodně kyslíkaté, neboť je velmi citlivý na nižší množství kyslíku. Jikry z jara nakladené v důlcích se líhnou velmi brzy a to daleko dříve než jikry pstruhů /pstruh obecný se tře na podzim a v zimě/, to jest za 2 - 3 týdny. Maso lipanů jest výtečné chutí, ale přesto přece spíše bývají žádáni od obehodníka a rybáře pstruzi a nikoliv lipani, ačkoli lipan jest pstruha i chutí rybou rovnocennou.

JEDINÝ SVĚHO DRUHU.

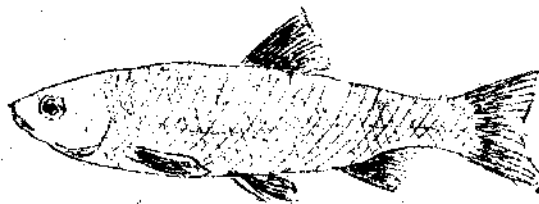
Tak možno nazvati zástupce treskovitých ryb ve sladké vodě, jehož ostatní všichni příbuzní jsou typickými obyvateli moře. Jest to mník obecný či krátce mík nazývaný. Na treskovitý jeho původ ukazuje typicky vyvinutý dlouhý hmatový vous na spodním pysku. Jest obyvatelem proudících vod nejrůznějších pásem, ale také zvláště lipanového pásma. Zdržuje se pod kameny a mezi nimi, v děrách i mezi rostlinami, aby se neodlišoval od kamenů a jiných předmětů na dně, má velmi vhodný háv ve svém téměř černém a hnědě mramorovaném těle. Jest velmi dravý, a vycházeje za noci z úkrytu na lup, lapá svou širokou a zploštělou hlavou všechno živé na dně bez rozdílu druhu a velikosti. Olej z jater mníka byl od pradávna považován za léčivý prostředek v chorobách očních. Tře se pozdě na podzim a v zimě v horních úsecích řek a potoků, do nichž za tím účelem táhne.

Mník

RYBA VŠEŽRAVEC.

Dokonalý a velmi rozšířeným všežravcem mezi rybami jest tloušť či jinak nazývaný kleně. Tato nevybíravost v potravě jde našemu tloušti velmi dobře k duhu, neboť kusy přes 1, ba i přes 2 kg nejsou žádnou zvláštností. V mládí jest spíše ve vodě prudčeji tekoucí, kdežto později se zálibou vyhledává místa klidnějšího proudu. Jen jest úplně klidno a bezpečno, bývá - jsa velmi bázlivou rybou - rád shromážděn v celých hejnech při povrchu vody, vyhřívaje tu své válcovité tělo. Vedle nejrůznějších živočichů, při čemž neušetří ani ryb, které snadno vzlouznou jeho široce rozeklané tlamy, požírá i rostlinnou potravu. Potravu nemusí mít ani čerstvou, nýbrž vezme za všek i hnilými látkami. Jest zajímavo, že tloušti živíci se v některých místech výhradně nebo převážně rostlinami, mají zažívací rouru daleko delší než tloušti, jejichž potravou jsou převážně živočichové.

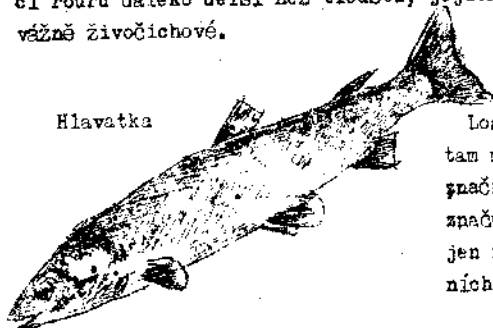

Tloušť

HLAVATKA.

Losos obecný jest domoven jen v řekách, ústících do Severního a Baltického moře. Tam mají v pásmu lipanovém náhradou za něho také losovitou rybu, dosahující značných velikostí. Jest to hlavatka, jinak zvaná také dunajský losos. Vyznačuje se zploštělou hlavou a válcovitým tělem. Ve svém výskytu jest omezena jen na vody Dunaje a dosahuje délky až 2 m při váze až 50 kg. Tře se v horních tocích přítoků dunajských, a to v březnu a dubnu.

Hlavatka

Ing. Z. Pluhař:

NĚCO O SPOUTANĚ VODĚ.

Údolní přehrady naprosto nejsou dílem moderní techniky; jejich vznik spadá do pradávnych dob a způsob jejich stavby znalo lidstvo celého Starého světa. Snaha spoutat vodní živel a využít ho pro službu člověku vedla obyvatele Číny již před 4000 lety ke stavbě hrází, napájejících rozsáhlé zavodňovací systémy. - 2000 let př. Kr. dal egyptský král Amenemhet III. vybudovat nejstarší hráz, o níž se zachovala zmínka. 600 let př. Kr. postavil babylonský král Nebukadnezar hráz na Eufratu, které učinily z okolních nížin nejmúrodnější kraj Přední Asie. - Bohatství Egypta bylo odedávna podmíněno hrázemi na Nilu. - Velký počet starých hrází se dodnes zachoval též v Indii. Nejstarší evropská hráz pochází ze 15. století ve Španělsku. Je z lomového zdiva, 40 m vysoká.

Roku 1667 byla dokončena hráz St. Ferréol, 35 m vysoká. Napájela vodou průplav Du Midi ve Francii. - V celém světě poznal člověk, kolik užítka mu mohla přinést voda, dovedl-li zabránit jejímu občasnému ničivému působení a upravit její běh pro svoji potřebu. A tak se varůstem lidského důmyslu vyvinuly se z malých, primitivně nasypaných hrází dnešní stametrové kolosy.

Účelem údolních přehrad je zachycení velkých vod, vzniklých dlouhými dešti, náhlými přívaly nebo jarním táním a využití nadřazené vody k zavodňování, napájení vodovodů a průplavů, k získávání elektrické energie a k regulaci vody v řese pod přehradou. Proto zpravidla stavíme přehrady na horním toku, abychom pozvolným vypouštěním v dobách sucha doplnili vodu na celém spodním toku.

Podle účelu můžeme tedy hráze rozdělit na ochranné /záplavové/ a užitkové či regulační. Prvé mají ochránit celou oblast říčního toku pod hrází; musí být proto většinu času prázdné, aby byly připraveny pro velký přítok vody.

Stavbě každé hráze předchází pečlivá volba místa a zkoumání poměrů geologických, meteorologických a hospodářských. Štáb odborníků jest zaměstnán předběžnými pracemi dávno předtím, než se započne s vlastní stavbou. Zvláštní péči nutno věnovati sondování v místě budoucí hráze, aby se zjistila propustnost podkladu, jeho únosnost a náchylnost ke svážení. Třeba též vzít v úvahu požadavky ekonomické: aby se zatopením co možná nejmenšího území získal co největší krychlový obsah nadřazení a aby škody vzniklé zaplavením území /přerušeni komunikací, zatopení osad a polí/ byly co nejmenší.

Moderní přehrady se staví převážnou většinou z prostého betonu; výjimečně ze železobetonu. Starší hrázely byly téměř výlučně z lomového zdiva, t. j. z jednotlivých velkých nepravidelných kamenů, spojovaných maltou při čemž menší kameny a malta vyplňují všechny mezery. Hráze z lomového zdiva však propouští více vody, než hráze z betonu; stavba musí provádět odborní dělníci a práce trvá vždy déle, protože ji nelze tak zmechanisovati, jako u hrází betonových.

Podobné jsou přehrady ze zdiva cyklopského - zde však jednotlivé vložené balvany, tvořící asi 50% obsahu hráze, jsou mnohem větší, o váze až 10 tun i více.

Pro stavbu betonových hrází se nejvíce používá litého betonu - betonové směsi tak řídké, že teče a sama vyplňuje tuto formu danou bedněním. Hlavní výhodou je značné zmechanisování práce. Od míchaček k místu spotřeby se beton dopravuje buď kbeli zavěšenými a pojezdovými na lanech, otočnými jeřáby a velmi dlouhým ramenem, t. z. deriky; u dlouhých hrází pak vozíky na kolejnicích, jež u samotného místa spotřeby uchopí otočný jeřáb a vylije na potřebné místo. Velmi výhodný je také systém lteich žlabů, zavěšených nad staveništem.

Zádná sebelépe těsněná hráz není dokonale nepropustná; jde jednak o to, aby hrází prozrazovalo vody co nejméně, jednak, aby prosáklá voda byla co nejspolehlivěji z tělesa hráze odvedena a nemohla porušovati zdivo mechanicky a chemicky. Návodní strana betonových hrází patří se těsnicí vrstvou nejčastěji opět z betonu, ale "mastnějšího", to jest bohatšího cementem, případně s těsnicími přísadami /draselné mýdlo, chlorid vápenatý, tras a řada umělých přípravků/. Tloušťka této ochranné vrstvy se úměrně vodnímu tlaku směrem ke dnu zvětšuje a dosahuje dole až několik metrů. Na vlastní povrch se nanáší jemná cementová omítka. Dříve se často užívalo obkladného zdiva do tělesa hráze žazubeného; spára mezi hrází a obkladem se vyplňovala izolacemi asfaltovými, dehtovými a pod. Ochrannou omítku lze výhodně nanášet na zdivo hráze t. z. cementovým dělem - pracovní postup se jmenuje kretování. Ze zásobní nádrže strhuje se proudem vzduchu.

Všechna tato opatření nejsou však zpravidla s to zabránit vnikání vody do zdiva hráze. Prosáklá voda se svádí sběrnými drenážemi, převážně svislými, zazděnými asi 2-3 m od líce návodní stěny do revisní štoly, která vodorovně probíhá celou hrází. Někdy bývá i více takových štol nad sebou. Z nich vytéká voda odvádějíci štolou, která je zároveň příchodem do štoly revisní, na vzdášenou stranu hráze.

Přitékající voda při úplném naplnění hráze se u kamenných a betonových hrází na rozdíl od hrází zemních převádí přes korunu hráze volným přepadem. Silnice, která zpravidla po hrází běží, je přes přepad převedena mostem. Přepadu se dává parabolický tvar, aby se vodní papraek při přelévání neodchýlil od zdiva a nepůsobil škodlivé zřeďování vzduchu a s ním spojené vysávání betonu v prostoru pod vodní clonou. Voda padá po zdi do vývařisti, nádrže pod přehradou, určené k vyčerpání kinetické energie a k uklidnění vody. Na dně vývařisti se usazují betonové bloky, t. z. zdrhla, nebo balvany, o něž se voda třístí a strácí rychlost. Kromě přepadu přepadu přes zeď mívají přehrady přepad s kaskádami v boku na údolním svahu. Kaskády tvoří řada uklidňovacích nádrží schodovitě nad sebou položených, jimiž voda stéká pod přehradu, aniž by nabyla škodlivé rychlosti.

Jiný způsob převedení vody přes hráz je násoskami. Funkce amerického typu násosek, s t. z. dočasným

vodním uzávěrem. Přepadající voda stéká násoskou po stěně a je prudkým zakřivením stěny vržena na výstupek. Tím se vzdušný prostor násosky uzavře. Vodní proud strhuje s sebou vzduch, v prostoru nastane podtlak a násoska počne působit. Poklesne-li hladina pod kanálek, vnikne jím vzduch do násosky a její činnost přeruší.

Ve spodní části hráze, obyčejně v nejnižším místě údolí, jsou umístěna vypustná zařízení, umožňující úplné vypuštění nádrže. S hlediska bezpečnosti je lepší provést obtokové štoly v údolních svazích po obou stranách hráze. Vypustě mívají zpravidla dva uzávěry: jeden na návodní straně, obsluhovaný soutyčím v samostatné, t.zv. šoupátkové věži /zvláště u zemních hrází/, druhý na údolní straně umístěný v přístavku pod hrází. Vypustná věž mívá upravený přepad do věže, v úrovni nejvyšší vodní hladiny. Pro odběr užitkové vody bývá v ní umístěno jímací zařízení s hraditelnými otvory v různých výškách. Jinak se užitková voda odebírá u dna potrubím zcela obdobně, jako je zařízení vypustné. Pitná voda je nejlepší z hloubek asi 10 m nade dnem: jíma se otočnými rameny, které se teleskopicky zasouvají.

Využívá-li se vodní energie k výrobě elektrického proudu, umísťují se generátory ve strojovně pod přehradou; voda k turbinám se vede samostatným potrubím.

Rozměry údolních přehrad jsou podmíněny jejich účelem, rázem krajiny a ovšem finančními možnostmi. Proto největší přehrad jsou v Americe, kde jde většinou o závodnění půdy zavodněním obrovských ploch, které do té doby byly pustinou, a o zadržení vodních přívalů. V holém s kalnatým územím, kde není porostu, který by srážkovou vodu zadržoval, stéká voda velmi rychle a téměř všechna do údolí; vzniklé povodně nabývají katastrofálních rozměrů, jak z americké praxe dostatečně známe. - Sekundární účel tamních přehrad je získávání elektrické energie, rozváděné sta kilometry daleko.

Gigantem mezi přehradami je chlouba Ameriky, hráz Boulder na Coloradu, vysoká 220 m. Přehrada má několik účelů: hlavním je zavodňování okolní vyprahlé pustiny, pak zadržení splavenin, jichž řeka unáší velké množství, napájecí vodovodu pro Los Angeles a asi 50 kalifornských měst a konečně získávání elektrické energie. Řeka Colorado unáší asi 0,6% jemných splavenin, jejichž usazováním se zvyšovalo dno v dolním toku, takže okolní úrodné pozemky se musely chránit hrázemi proti zatopení. Hráz Boulder zadržuje těchto splavenin 168 mil. m³ ročně. - V elektrárně pod přehradou je 17 turbin s celkovým vodním výkonem 1,835,000 ks a elektrickým výkonem 1,355,000 kw. Jezero přehrady je 182 km dlouhé a má obsah 37,600 milionů m³ vody. Jeho plocha je skoro 60.000 ha; plocha, která se zavodní, asi 2,5 mil. ha. Na stavbu této přehrady se spotřebovalo 3,300,000 m³ betonu. - Nejvyšší evropská přehrada je Chambon ve Francii, vysoká 135 m.

Lze předpokládat, že vývoj údolních přehrad není ani současnými největšími stavbami ukončen; příští doba jistě přinese díla ještě kolosálnější jako výmluvné důkazy skutečnosti, že často ničivý vodní živěl může přinést nezměrné dobrodinní, dovede-li ho člověk sčoutat a podřídit svým zájmům.

B E S E D A V P O D P A L U B Í

Čtvrtek - 24. VII.

Kormoraní: T A T R Y , V Á H .

Ráno se nám naskytl rozkešný pohled na posádku kapitánova stanu - nedala na naše rady, stan si nepostavili pod cehranu stromů a tak velmi časně zrána zahájili půlhodinu pro zahřátí, zatím co nám bylo pod naším stanem v lese docela blaze. Vaříme krupičnou kaši. Všichni jsme nespáni - jen br. Bejbrlinka bručí, že má hlad. /Dobře mu tak - on totiž také před chvílí prohlásil: "Br. Bejbrlinka není kdovi co, br. Bejbrlinka odmítá jíst hnusnou kaši"/ A jsme opět na cestě - u horské bystřiny se zastavujeme a urychleně vykonáváme své ranní mytí. Přelézáme vodopád Skok, jdeme okolo Plesa nad Skoken a již vesele skáče s jednoho balvanu na druhý. Vypadá to jako cesta měsíční krajinou. Údolí - vlastně jakási rokle je pokryta morénou skládající se z balvanů průměrné výše 1 m. Na hladkém kamení klouzají nohy, co chvíli se octnou za ohromného řehotu ostatních spolutrpiteřů na zádech někde dole v prohlubni mezi balvany. Mijíme Kozie plesie, Nižné Kozie pleso a po kratším odbočinku, kdy jsme vypili Bejbrlinkovo kondensované mláko přelézli jsme poslední bariéru k Okrouhlému plesu. Jezera jsou totiž stupňovitě nad sebou. - Okrouhlé pleso je ve výši asi 2.000 m nad mořem. Většina byla pokryta ledem a okolo na břehu byl sníh. Toho jsme využili, svedli červenou sňhovou bitvu, udělali pár snímků a zahájili výstup přes Furkotské sedlo. Byl tak říkajíc za všechny prachy. Začalo totiž pršet - co chvíli jsme klouzali po sněhu a po sruťových místech, tam to šlo většinou po všech částech těla. Sestup - také za deště, pro změnu ještě prudčím - ještě lepší. Šli jsme okolo Wahlenburgova plesa. Vpravo od nás se vypínal kriváň - sestoupili jsme ze skalnatého úbočí na levé straně jezírek do pásma kleče. Sestup stále značný, skáče opět přes balvan.

Konečně poslední balvany, dříve ustává, přecházíme ještě dlouhou rašelínovou louku a zbytek cesty již docela pohodlný. Jelikož je půda úplně roznohla, sehnali jsme si nocleh v dřevníku, kde s námi společně nocuje 7 turistů - také Moraváci.

Pátek - 25. VII.

Opouštíme "nehostinný Štrbský urbár" v 10 h. 10 min. Za "lidovou cenu" dovezla nás Tatranská visální dráha do Tatr. Polianky. A zde jsme rázem sehnali ubytování přepychové - hotel salaš. Bůča nás nechal ubytovat ve svém seníku - odpadá tak hledání tábořiště za noci a hlavně otázka úschovy zavazadel. Vařit směje na kamnech v truhlářské dílně vedle naší salaše. Podnikáme výzkumnou cestu do okolí - dnešek věnujeme totiž odpočinku. Objevujeme vesnici Gerlachov, kde se sytíme u místního obchodníka konzervovaným masem s chlebem. Navázali jsme zde styky s místním obyvatelstvem - totiž jeden horal nám předváděl jakýsi tanec a potom se vsadil s Bobbym, že vypije skleničku a nesmí ani sedět, ani ležet, ani stát a nesmí být ve světnici.....1:0 pro Gerlachov. Ten chlapík tento vtip znal - ale Bobby udělal hned jinou sázku a 1:1 /Me Hanáci, me sme mei/ Večer vaříme pohádku mládí - krup. kaši, sehnali jsme v bazaru kondenzované mléko. Setkáváme se zde s vodáky z Holice také pojedou Váh. Je to letos úpiná invaze Olomoučáků - již 4 skupina.. Před usnutím jsme ještě vykládali hrůzostrašné historie. Na Perbacův povyk, že se mu hrůzou ježí vlasy, ačkoliv je má převázaný šátkem nebyl vzán vůbec zřetel.

Sobota - 26. VII.

Kormoraní v. Gerlachovka.

Nakrmili jsme se kakaem a chlebem a nastoupili na nejnápinavější a také nejkrásnější turu z celé naší pouti Tatrami. Cesta ke Slozskému domu vedla kolem Gurovy chaty - takový pěkný srub na břehu potoka. Krátký odpočinek debatujeme chvíli o nastávajícím výstupu, určujeme si pořadí. Jako první půjde Bobby, osvědčil se již dříve. Obcházíme vodopád a dohodli jsme se, že zahájíme výstup nalevo od Slez. domu a nebudeme pokračovat po obvyklé turistické stezce. Rozvinuli jsme tedy lano a vstoupili do první stěny. Perbace zůstal v Poliance, jde nám tedy 6. Jde to docela dobře - lano z počátku používáme zřídka, je trochu krátké pro 6 lidí a zbytečně by zdržovalo. Počasí je nádherné, svlékáme si tedy košile a vížeme si je okolo pasů. Slyšíme sviští varování a když jsme vylezli na jakousi planinku ukázal Bobby na protější sráz a hle, spatřili jsme sviští stráž jak zběsile prohá. Na planince jsme si udělali přestávku - zdá se, že nyní to půjde již ztěžka. Vpravo od nás začínala propast, za ní další stěna a na ní několik odvážlivců zkoušelo štěstí. Dobela vzadu se vinula turistická stezka. Bravě když dojíždíme objevují se pod námi dva mladíci, nejdeme tedy touto cestou sami. Zdravíme se s nimi řevem, půjdou s námi. Dle řeči jsou to Pražáci, zpívají jedna radost. Pokračujeme ve výstupu. Převís nad námi obcházíme - Roman, Odolen, Zima vpravo, Pražáci jdou vlevo, jdu s nimi s Bejbrlinkou - na vrchu převisu se sejdeme. Traversujeme stále doleva, jde to dobře. Nyní jsme ale v jakémsi koutě, nohy klouzají a ruce marně pátrají po záchytu. Nade mnou klouže Bejbrlinka, nezachytí-li se, strhne i mne do propasti, která se šklobí pod námi. Konečně nachází oporu, podpírá mu nohu a on mi pomáhá k němu na jakýsi výčnělek. Jeden z Pražáků je nad námi, druhého slyšíme zdola volati: "pozer nemohu dopředu, musím shodit balvan!" Dříve než můžeme něco namítnouti, sviští již balvan pod námi vzduchem. Přime to přitahuje oči - nabývá rychlost - první náraz na stěnu, odráží se a jako pírkó letí na druhou stranu propasti, nový odraz, dopad a tříští se na prášek. Tento okamžik působí na nás neobyčejně depresívně. Chtěli bychom sestoupit, ale hrozíme se sestupu. Zprava přilézají ostatní. Bobby je již nad námi a háže nám lano přes převis. První leze k němu Roman a pomáhá mu jistit ostatní. Konečně jsme opět pohromadě. Ještě pár metrů k vrcholu hřebenu a konec - pod námi je propast - pro krátkost našeho lana pro nás nedostupná a za ní jenom 50 m nad naší úrovní vrchole Gerlachovky. Musíme se tedy smířit s neúspěchem - zpíváme si oddílovou píseň. Odměnou za 3 hodinovou námahu je nám nádherný rozhled. Za námi vidíme hřebeny, které jsou již v bratrské Polsce, před námi leží údolí Slovenska až k nízkým Tatram. Přes údolí je více štítů a stěny, které jsou tvrdými oříšky i pro zkušeného horolezce. Deprese výstupu nás opustila, nálada je dobrá a začínáme sestup. Pražáci jsou již jinou stranou. Pomocí lana jde to skvěle. Jdeme v obráceném pořadí jako při výstupu - Bobby je nyní na konci. Slézáme nyní s jedné stěny, po druhé. V žlabu mezi dvěma hřebety se otáčíme, nechceme ani věřit, že jsme to dokázali. Trháme si kytičku konikléce na památku, Bobby našel trs protěže, bohužel již odkvetlé. Další sestup po značně strmé stěně - jinou stěnu musíme přetraversovat a obejít. Srázy se kupí jeden za druhým, sestupujeme již 3 hodinu. Tura v tak velké skupině se vždy značně zpomalí. Pod námi je Velické Plesko a Slezský dom neuvěřitelně malý - jako krabička od zápalek. Připomíná mi to značně rozhled z letadla. Ještě hodina sestupu. Hledáme nyní cestu kolem stěn - jsme již jenom 300 m od úpatí. Sjíždíme po travnatém dlouhém svahu jako na lyžích - má

sklon přes 60 stupňů. Konečně dole - a nastává nekonečné pití z potůčku. Zmočňuje se nás příjemná únava, ale po krátkém odpočinku vyrážíme na zpáteční cestu. U Gurovy chaty opět napájení z potoka, a opět v Poliance, která zde pro nás znamená jakousi oasu. Jelikož je již pozdě na vaření, jdeme na večeři do jídelny pro zaměstnance sanatoria - je toho za málo peněz hodně. Díváme se ještě na vrcholky Gerlachovky dalekohledem, je nyní zalit měsíční září. Zdá se mi, jako by na nás kynula. Unaveni usínáme - jenom Perbace, který byl doma má řeči - předli jsme ho, on spí se sekerkou v ruce.

Neděle 27. VII.

Den dočasné farniente. Vstáváme pozdě. Bába, který šel do seníku pro seno nás ani nevbudil. Vydatné snídaně - kakao, ovesná kaše na "anglický způsob" dle receptu Bejbrlinky. Ležíme na trávě, opalujeme se, hádáme se, píšeme deníky. Za námi je Tatr. Polianka, která se skládá z nádraží, elektrické dráhy, sanatoria, bazaru, salaše kde spíne a truhlářské dílny s kamny, na nichž vaříme. Odpoledne jsme udělali menší procházku po asfaltce ke St. Smokovci, objevili úlné pole malin a borůvek a dali se do nich přesto, že slečna z nedalekého tábora motocyklistů se na nás dívala očima Indiána, který uviděl zlé trapery lovit ve svých lovištích.

NÁMORNÍ DEJINY.

Z. angl. originálu přeložil
Dr Jaromír Port.

Pro naši potřebu upravil
Dr Karel Průcha.

Ve Guibersonském zálivu přijal na "Rangeru" první pozdravný hold nové vlajce s hvězdami a pruhy a měl pak za úkol uvést tuto vlajku do pobřežních vod a vymáhat k ní úctu. Převzal velení lodě "Duc de Duras" o 40 dělech, jejíž jméno změnil na Bon Homme Richard - Dobrák Richard - ze zdvořilostních hledů k almanachu Benjamina Franklina a k pověstem o ubohém Richardovi.

Na této lodi, špatně vybavené posádkou s výzbrojí vyplul jako velitel námořní eskadry. Po několika menších úspěších se srazil s anglickými loděmi Jeho Veličenstva. Byly to lodě "Separis a "Countess of Scarborough". Jones vybojoval jednu z největších námořních bitev moderní doby. V zápalu boje páčila "Alliance", jedna z lodí Jonesovy eskadry na "Richarda". Byv vyznán, aby se vzdal kapitán "Serapidy" Pearsonovi, Jones pronesl historický výrok: "Ještě jsem nezačal bojovat." Jones se pak zmocnil "Serapidy" a přestoupil na ni i s vlajkou, poněvadž "Richard" byl tak pohmožděn, že se potopil.

Tato velká bitva se odehrála 15. září 1778 u Flamborough Headu, Paul Jones byl typickým námořním duchem revoluce. Anglie a její dřevěné hradby se mezitím chystaly na útok Napoleonevých sil. Mocná loďstva větší svou tonáží a silnější nežli proslulá Nepřemožitelná armáda křižovala moře a Anglie tu stála proti Francii i Španělsku v zápase o panství na moři.

Napoleon ovládl pevninu, ale moře ovládala zase postava skoro tak mocná jako byla postava malého desátníka. Byl to svérázný a smělý admirál Horatio Nelson. Jen několik dat z životní dráhy tohoto velkého námořníka. Narodil se roku 1758. Vidíme ho jako námořního kadeta v Arktidě s kapitánem Phippsem, který se vydal v roce 1773 na severní polární cestu s lodí "Racehore" - Závodní kůň. Nelson, tehdy patnáctiletý chlapec, byl Phippsovým kormidelníkem a vypráví se, že při jednom až nesmyslně odvážném dobrodružství s polárními medvědem jen tak tak unikl smrti, když si umínil napadnout šelmu za nejnebezpečnějších okolností.

Tři velká vítězství: Copenhagen, Nil a Trafalgar jsou dobře známa. V bitvě, které se naposled zúčastnil, byl zastřelen mušketýrem, který stál na palubě Victory v lesku své uniformy a řídil bitvu. Byl snadno k poznání, neboť přišel roku 1797 v bitvě na molu u Santa Cruz de Tenerife o ruku. Byl vždycky ve víru boje.

Pokusíme se vylíčit poslední chvíli Nelsonovy. Představme si rozsáhlý přístav Cadizu ve Španělsku, ono starodávno město, založené Foinočany již před staletím. Bylo to 9. října 1805. Francie a Španělsko se spojily ke konečnému náporu proti námořní moci Anglie. Britové se drží v pohotovosti opodál přístavu ve velkém zálivu mezi mysem Trafalgarem a Cadizem. V přístavu pak čeká třicet tři řadových lodí spojenců čekajících na rozkaz. Jsou to velké dřevěné lodě, z nichž je mnoho vyzbrojeno více než jedním stem děl ve třech řadách, obrovské to lodní věže, mnohem těžší než lodě Nepřemožitelné armády. Největší a nejskvělejší z nich je obrovská "Santissima Trinidad", válečná loď, jaká kdy byla dosud postavena. Představte si třepotání signálových

vlažek, skřipání trámů vyplouvajících lodí, řinkot žebřů a rumpálů a velkou podívanou na důstojníky s klo- bouky na stranu nasazenými, v bílých kalhotách a v modrých zlatých kabátech s lesknoucími se výložkami a meči. Nastoupili do bitvy v uniformách, jak se tehdy nosily.

Na moři čekalo buldečí loďstvo Nelsonovo a Collingwoodovo a již nastala srážka. Udatní muži, kteří zoufale bojovali, "Victory", "Bellerophon", "Dreadnought" a řada jiných. Nelson hrdinně padl, byv zasažen kulí, jež byla na něho vypálena z těsné blízkosti se zdi "Bucentaura", zatím co "Victory" upoutávala v baji "Bucentaur" i velkou "Santissima Trinidad" vyzbrojenou 140 děly.

A když admirál snášel s jeho velitelského můstku, který byl před bitvou vysoko vyzdvižen, povzbu- zoval ještě své námořníky: "Anglie očekává, že každý muž bude konati svou povinnost." To byla velká bitva u Trafalgaru, vítězná bitva Angličanů.

III.

Prestiž a námořní panství Velké Británie byly na vrcholu, když v roce 1812 přímořský lid malé americké republiky projevoval značný nepokoj a roztrpčení nad tím, že obchod byl omezován, že americké lodě byly neopráv- něně prohlédávány pod záminkou vypátrání britských stěhů a pro jiné ještě nepřátelské činy Britů. Kongres vyhlásil válku a hned na to vyslal na moře krásné loďstvo, skládající se z velmi schopných fregat. Tyto skvělé lodě, lehce ovladatelné byly pravým počátkem válečného námořnictva Spojených států. Příčinou války byl svobod- ný obchod a námořní práva. Malému loďstvu se dostalo skvělého výcviku v předešlých letech za bojů proti bar- barským státům a Spojené státy tak učinily konec moci korsárů a pirátů Středozevního moře. V roce 1807 se pak přihodila věc, která rozpálila duši národa. Fregata Spojených států "Chesapeake", která vyplula v době míru na moře a nezkušenou posádkou, byla ostřelována britskou fregatou "Leopard".

To bylo příčinou dalších vzrůstajících se třenic. Kongres zakázal ovšem britským lodím vstup do ameri- ckých vod. Fregata S.S. "President" /velitel Rodgers/ zasypal boční palbou britskou válečnou loď "Little Belt". Bylo to v roce 1811. Brzy na to koudel vzplála a válka byla vyhlášena. Spojené Státy měly proti námořní moci Velké Británie, posílené vítězstvím u Trafalgaru pouze tři fregaty o 44 dělech, tři o 38 dělech a několik men- ších lodí. Za hodinu po vyhlášení války byl komodor již na moři se svým loďstvem. Byly to lodě "President", "Spojené státy", "Hornet", "Congress" a "Argus".

Britská prestiž utrpěla největší škodu, když fregata "Constitution" /kapitán Isaac Hull/ se v souboji zmocnila britské fregaty "Guerriere" /kapitán Dacres/. Fregata "Spojené Státy" /kapitán Stephen Decatur/ zajala britskou fregatu Macedonian /kapitán Carden/ a "Constitution", tehdy pod velením kapitána Bainbridgea, ukoristila britskou fregatu "Java" /kapitán Lambert/. Bylo svedeno i více jiných bitev.

/ Pokračování příště /.

Kapitánská pošta, měsíčník pro teorii a praxi skautského vodáctví. Vydává HKVS Junáka, ústředí skautské výchovy v Praze. Řídí Zdeněk Hájek s redakčním kruhem. Redakce: v Praze II, Havlíčkovo nám. 28, tel. 212-03. Administrace v Praze II, Štěpánská ul., palác "LUCERNA", junácká edice. Rozmnožuje fa Rotan, Josef Vacek, Praha II, Štěpánská 61. 2029-114.